

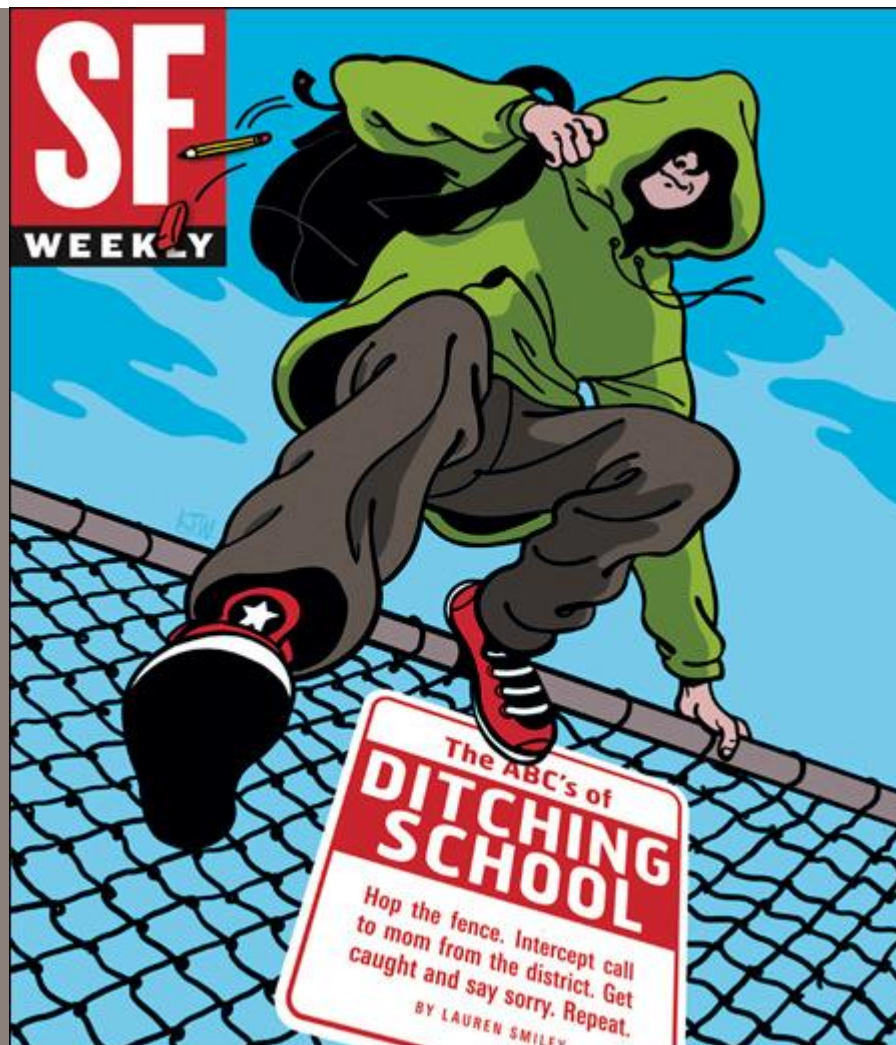
„záškoláctví“

neomluvené absence ve škole

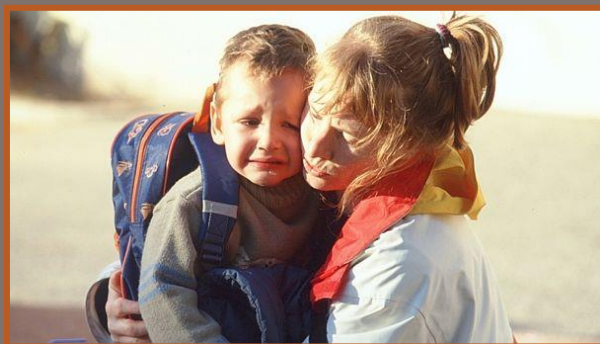
Čím to, že někdo nechodí do školy?

Jak pustit školu k vodě... přeskoč plot...

Záškoláctví nebo odmítání školy ? (srov. s Elliott a Place 2002)

Typy záškoláctví (Vágnerová dle Čapek 2008)

impulzivní

- předem neplánuje
- reaguje náhled, nepromyšleně, odejde v průběhu vyučování
- někdy absence trvá i několik dnů než se o situaci dozvědí rodiče
- dítě často pokračuje v absencích ze strachu z následků, neví, co by mělo dělat

plánované

- účelové, plánované
- nejrozličnější záminky
- v situaci před zkoušením, neoblíbeným předmětem, neoblíbeným učitelem

záškoláctví x školní fobie, odmítání školy

(Elliott a Place 2002)

□ otázka vůle dítěte

záškoláctví

- varianta agování (převedení problému do chování)
- souvislost s delikvencí, s rozvratnými činy

odmítání školy

- druh neurotické reakce, úzkost, obavy

Vypadá to stejně, ale nemusí to být stejné...

- často se obě skupiny prolínají

(Elliott a Place 2002)

záškolák

- sporadické navštěvování školy
- většinou nemá strach, úzkost z chození do školy
- nestěžuje si na fyzické obtíže
- dlouhodobé utajování absencí před rodiči (toulání se po ulicích...)
- větší vliv vrstevníků
- v době vyučování častěji kradou, toulají se, lžou

dítě odmítající školu

- často dlouhodobá absence
- vážná emoční rozlada (nadměrná bázlivost, výbuchy vzteku, nevolnost, somatizace), když má jít do školy
- dítě zůstává často doma s vědomím rodičů
- dítě se nedopouští „asociálního“ chování
- dítě často charakterizované jako se zájmem o studium
- zdráhá se opustit domov, více se bojí o rodiče

Záškoláctví x odmítání školy (Kyriacou 2005)

Pravé

- **nechodí** do školy, rodiče to **nevědí** - domnívají, že do školy chodí

S vědomím rodičů

- **nechodí** do školy, rodiče o tom **vědí** a vědí, že k tomu **nemá oprávněný důvod**
- rodiče často nepřátelští ke vzdělání, slabí (neodolají přání dítěte) nebo závislí na pomoci a podpoře dítěte (hlídání, péče o nemocného)

S klamáním rodičů

- **nechodí** do školy, ale rodiče, jsou **přesvědčeni**, že k tomu **má oprávněný důvod**

Útěky ze školy

- „interní záškoláctví“ – **přijde, nechá se zapsat a odejde** (někdy se jen někde ve škole „zašije“, jindy jde ze školy pryč)

Odmítání školy

- reakce na psychické obtíže – strach, fobie, deprese, nízká sebedůvěra
- obava z představy „jít do školy“
- pro rodiče i učitele složité rozlišit odmítání školy (psychický problém) a další typy absencí

Kolik, jak často v Británii... (Kyriacou 2005)

- typická **docházka** na britských školách v jednom dni
 - ZŠ – 94 %
 - SŠ - 91 %
 - na prvním stupni nižší
 - častěji dívky než chlapci
 - většinou je důvodem onemocnění

- průměr půldenních **neomluvených zaznamenaných** absencí
 - 1. stupeň ZŠ - 0,5 %
 - 2. stupeň ZŠ – 1%

- **neoficiálně** zaznamenaná absence (80% chlapci)
 - 1. stupeň ZŠ – 1%
 - 2. stupeň ZŠ – 3,5 =

Kolik, jak často... (Smith dle Kyriacou 2005)

- 6411 žáků, Británie – Hertfordshir, dotazníkové šetření
- záškoláctví postupně stoupá
- 7.třída 3% žáků uvádí tuto zkušenost
- v 15ti letech opakovaně za školu 18% žáků

Výzkum Německého institutu mládeže Mnichov

(Ondráček 2003: 96)

děti začínají chodit za školu ve věku 12-14 let

každý druhý „záškolák“ vyzván učitelem k rozhovoru

reakce školy často velmi zdrženlivá

v polovině případů výzva rodičům ke spolupráci

méně než polovina rodičů vyhledala učitele, když se o záškoláctví dítěte dozvěděla

Dle mnohých autorů:

„Pro první neomluvenou nepřítomnost existuje jasný důvod“

(Kyriacou 2005)

- lze polemizovat
- nicméně – často je prvním důvodem
 - ▣ šikana
 - ▣ nevypracovaný domácí úkol
 - ▣ potřeba postarat se o sourozence doma
 - ▣ snahy vytáhnout se před kámošem

V takových případech je důležité, co následuje

- reakce okolí (škola, rodiče....), která situaci zastaví, řeší
- posilování budování „začarovaného kruhu“

větší
pravděpodobnost
záškoláctví

dělá si kamarády
ze žáků, kteří
chodí za školu

nechodí na
hodiny

nezajímá ho/ji
učení

Příčiny nespokojenosti, záškoláctví a kázeňských přestupků dle aktérů z praxe

(Kinder a kol. dle Kyriacou 2005)

- zahraniční výzkum, rozhovory s řediteli, třídními učiteli, pracovníky úřadů

Individuální patologie nebo poruchy osobnosti

- nízké sebevědomí
- špatné společenské dovednosti
- nižší studijní schopnosti
- speciální vzdělávací potřeby
- špatná koncentrace
- špatné sebeovládání

Špatné rodinné podmínky nebo hodnotový systém a sociální faktory v komunitě dětí se špatnou docházkou

- rodiče podceňují vzdělání
- neadekvátní nebo nekonzistentní péče o dítě
- žijí v komunitě s vysokou nezaměstnaností a ekonomickou deprivací

Školní faktory, často vyplývající z osnov nebo ducha škol a ze vztahů mezi spolužáky

- problémy s konkrétními učiteli
- špatné vztahy ve třídě
- žáci nesouhlasí se zásadami školy
- žáci nezvládají učivo
- osnovy a systém hodnocení není uzpůsoben potřebám a zájmům žáků
- málo času na pastorační činnost ve škol

Důvody uváděné záškoláky (Malcol a kol., Reid dle Kyriacou 2005)

- hodiny byly nudné
- práce v nich byla moc těžká
- atmosféra ve škole byla příliš přísná
- žáci měli problémy s některými učiteli
- měli pocit, že je škola odmítá
- škola se jim dostatečně nevěnovala
- byli šikanováni
- chtěli trávit čas s kamarády nebo chtěli být sami
- nelíbily se jim učební osnovy školy

Záškoláci uvádějí... (Kyriacou 2005)

- **pocity vzrušení**
- **„nijak“ (prázdnota zvyku?)**
- **hrdost**
- **vina**
- **stud**

záškoláctví jako indikátor

- projev-indikátor, který má **hlubší a širší souvislosti**
- typ chování, kterým dítě reaguje na nějakou **potřebu**
- indikátor rizika do budoucnosti
 - ▣ navázání se na „problematickou“ partu
 - ▣ dopad na *self-identitu* dítěte (*jsem dobrej x jsem neschopnej*)
 - ▣ získání nálepky „záškolák“, „problémový“
 - ▣ bariéra ve vzdělávání a kvalitě života v dospělosti

Souvislosti záškoláctví (Ondráček 2003)

únik ze zóny ohrožení

- strach, pocit ohrožení (neúspěch, špatná známka, posměch učitele či spolužáků, trest, šikana).

pokus odlehčit si od permanentní a nepřiměřené výkonové zátěže

- přetíženost v souvislosti s vysokými očekáváními (rodičů, učitelů)
- „*Dobré, ALE mohlo by to být lepší.*“

přináležet k těm, kteří mne ocení

- vliv pozitivního hodnocení záškoláctví partou vrstevníků (akt odvahy, revolta)
- snaha přináležet ke skupině, která je ochotna přijmout a pozitivně ohodnotit na základě jiných (snadněji splnitelných) kritérií

neochota postavit se výzvám

- neochota překonávat vlastní nedokonalost, být hodnocen, učit se, pracovat
- A. Adler
- vyhýbání se, nevěří si, „vyzrál na to“

Jaké jsou **potřeby**, které *tlačí* nebo *táhnou* dítě ze školy ?

tlak

co je tlačí ze školy?

- neoblíbenost či nepříjemnost (učitel, spolužáci, předmět)
- nuda
- konflikt se spolužáky
- školní neúspěch, zážitek selhání, obava z neúspěchu

tah

co je táhne ze školy?

- oblíbenost či příjemnost (kamarádi, koníčky...)
- zábava
- snaha o „řešení“ problému (útěková reakce?)
- příležitost být úspěšný jinde než ve škole

Důsledky neomluvených absencí

(Kyriacou 2005)

- riziko výukových potíží a jejich zhoršování
 - méně možností na výběr další školy, která by dítě bavila
 - vliv na kvalitu života v budoucnosti

- vyloučení ze školy (SŠ)

- právní důsledky pro dítě i rodiče (ÚV, trestní stíhání, sociální dávky)

- navázání se na kriminální subkultury
 - v Anglii každý den 50 000 žáků za školou
 - žáci 10-16 let v době vyučování
 - 40% pouliční kriminality
 - 25% drobných krádeží
 - 20% vandalismu
 - 30% krádeží aut

Záškoláctví a trestné činy

ZPRÁVODAJSTVÍ

Úvodní strana / Útvary Policie ČR / Krajská ředitelna

Policie České republiky – KŘP Olomouckého kraje

Záškoláctví

Jeseník - Rodiče podcenili výchovu svých dětí

Ze spáchání přečinu ohrožování výchovy dítěte byli obviněni manželé z Javornicka. Padesátiletá žena a její o šest let starší manžel si v průběhu školního roku 2010/2011 neplnili své rodičovské povinnosti vůči svým ratolestem. Nejenže zanedbávali péči, ale také dostatečně neřešili problémy s povinnou školní docházkou svých čtyř dětí - dohromady nasbíraly téměř 1100 zameškaných hodin, z toho měly 177 hodin neomluvených. Ani přes opakované výzvy rodiče nespolupracovali se školou, nenavštěvovali třídní schůzky, nekontrolovali zajištění domácích úkolů, nepodepisovali dětem žákovské knížky a ani nedbali na školní pomůcky. Obvinění o své čtyři děti nepečovali ani přesto, že v posledních třech letech byli za toto jednání pravomocně odsouzeni.

por. Ing. Tereza Neubauerová

18. července 2011

Co s tím?

(Ondráček 2003, Kyriacou 2005)

- hlídáme **souvislosti absencí** (i těch omluvených)
 - ▣ s konkrétním učitelem, předmětem, situacemi zkoušení

- prozkoumejme **očekávání rodičů od dítěte**, nastavení rodinného prostředí

- v přímém kontaktu **nepomůže přesvědčování a ubezpečování** „nemusíš se bát a chodit za školu“ – působí to jako popření žákova subjektivního prožívání a proto i další zátěž

- orientujme se na **dlouhodobější změnu situace** (spolupráce s kolegy, externisty, rodiči)
 - ▣ snížení očekávání na výkon žáka s ohledem na jeho reálné předpoklady a schopnosti
 - ▣ didakticko-metodická opatření (behaviorální postupy – konkrétní kroky, ohled na potřeby)
 - ▣ = a tím umožnit korektivní zkušenost úspěchu spíše než selhání, posílení a stabilizace sebejistoty

- prozkoumejme **pozici dítěte ve třídě** (na okraji třídy?, šikanován?)

Co s tím?

- vedení lepší dokumentace o problému
- lepší pomoc žákům s rizikem chození za školu
- osnovy, které lépe vyhovují zájmům a potřebám žáků
- informovanost o důsledcích (právních, vzdělávacích)
- intervenční programy proti záškoláctví

Praktický program na jedné britské SŠ (Kyriacou 2005)

Varování žákům, kteří by měli chuť dopustit se záškoláctví

Když opustím na jeden den školu, může se stát, že

- budu pozadu s učením
- dosáhnu špatných výsledků při závěrečných zkouškách
- bude pro mě těžší navázat a udržet přátelství
- mohl bych se stát obětí šikany
- nebudu se moci zúčastňovat některých školních aktivit
- nebudu členem školní rady
- mohl bych se dostat do potíží s policií
- nedostanu možná práci, kterou bych chtěl dělat, nebo nebudu moci studovat na další škole
- nebudu moci využít své schopnosti

Motivační prvky z jiných programů (Kyriacou 2005)

- odměny pro ty, kteří si v určitém období udrželi 100% docházku – diplomy, psací potřeby, lístky do kina, vstupenky na fotbal, do bazénu
- účast místních fotbalových klubů na podpoře programů dobré docházky a udělování diplomů a cen
- soutěž v docházce mezi třídami s týdenním vyhodnocením
- umožnění práce v programu proti záškoláctví pro žáky s omluvenými absencemi (peer program?)
- příprava aktivit, při kterých se zdůrazní rodičům jejich úloha při dodržování docházky
- péče o klima školy

Nejúčinnější opatření (ISV dle Kyriacou 2005)

- rychlé a konzistentní jednání a včasné informování rodičů ihned po absenci žáka
 - ▣ *informace pro dítě i rodiče, že škola záškoláctví netoleruje a rodiče ho také nemohou ignorovat*
- přísná opatření proti záškoláctví – předmětem celoškolské politiky
 - ▣ *účastní se žáci, učitelé, rodiče, obec*
- jednoznačně stanovená pravidla chování – konzistentní uplatňování
 - ▣ *vytlačení šikany a negativního vlivu spolužáků*
- docházku zpracovávat elektronicky
 - ▣ *lze analyzovat, identifikovat vzorce a možné příčiny/rizika*
- předcházení včasným řešením problémů se studijním výkonem, případně upravit osnovy v souladu s individuálními potřebami
- zpřístupnit zájmové činnosti – motivace žáků, u nichž je riziko averze vůči škole

Literatura

Čapek, R. 2008. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada

Elliott, J.; Place, M. 2002. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada

Kyriacou, Ch. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál

Ondráček, P. 2003. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo...* Praha: ISV nakladatelství